

УДК 342.6

О. В. Кривенко, А. В. Малюченко

РОЛЬ І МІСЦЕ НАКАЗУ ПО СТРОЙОВІЙ ЧАСТИНІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ ПОВСЯКДЕННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ

На основі історичного досвіду та аналізу вимог до сучасних нормативно-правових документів досліджується доцільність видання командиром військової частини наказу по стройовій частині із зазначенням питань стосовно регулювання повсякденної діяльності військової частини.

Постановка проблеми. Останнім часом у зв'язку із запланованим переходом військових формувань України до комплектування виключно військовослужбовцями за контрактом стає актуальним питання про необхідність щоденного видання командиром військової частини окремого наказу по стройовій частині. Деякими військовими посадовими особами висловлюються думки про поєднання наказу по стройовій частині з наказом по особовому складу або навіть використання лише типових форм обліку особового складу, що застосовуються окремими цивільними підприємствами, організаціями або установами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На жаль, сьогодні практично немає досліджень та публікацій стосовно значення певного правового акта в адміністративному регулюванні повсякденної діяльності військової частини.

Слід зазначити, що адміністративне регулювання повсякденної діяльності військової частини полягає у виданні правових актів, що встановлюють, змінюють або припиняють правові відносини особового складу. У військових формуваннях питання проходження ним військової служби регулюються за допомогою таких правових актів, як військові статuti, накази,

положення, інструкції, настанови, директиви, приписи, вказівки та розпорядження. Серед них найбільш поширеними у військовому управлінні є накази.

Наказ – це письмове або усне розпорядження начальника підлеглим, що вимагає виконання певного завдання, дотримання тих чи інших правил або порядку, положення, що встановлюється [1, с. 237]. При цьому право видавати письмові накази має лише той командир військової частини, начальник установи, які утримуються на окремих штатах.

Накази видаються з питань бойової готовності, організації бойової підготовки, вартової та внутрішньої служб, результатів перевірки, організації експлуатації озброєння та техніки, по тилу, з кадрових, організаційно-мобілізаційних та інших важливих питань.

Окреме місце серед наказів, що видаються командиром військової частини, посідає *наказ по стройовій частині*. Саме така назва наказу та його обов'язкове щоденне видання закріплено у законі [2, ст. 66].

Варто зауважити, що ця назва наказу має історичний характер і збереглася з часів царської Росії. Отже, необхідність видання подібних наказів підтверджена досвідом військової служби протягом століть.

Наведемо два історичних документи.

Документ 1 [3]

Приказ
Лейб-гвардии по Кирасирскому
ЕЯ ВЕЛИЧЕСТВА ГОСУДАРЬНИ ИМПЕРАТРИЦЫ
МАРИИ ФЕДОРОВНЫ полку № 332
28 марта 1911 г. Город Гатчина.
По строевой части

7

Нижепоименованные нижние чины эскадрона ЕЯ ВЕЛИЧЕСТВА награждаются знаками «За отличную стрельбу», а именно: подпрапорщик Квасный I степени, ефрейтор Иван Гончаров II степени, взводный унтер-офицер Иван Татарин, унтер офицер Семен Косяк, рядовые: Александр Соловьев и Александр Филиппов III степени, что и внести в послужные их списки,

8

Нижепоименованные нижние чины, за отличную стрельбу награждаются полковыми призами, а именно: 2-го эскадрона вахмистр Галанцев, I приз – серебряные часы, 3-го эскадрона подпрапорщик Боздырев, II приз – шаровары, и эскадрона ЕЯ ВЕЛИЧЕСТВА унтер-офицер Карп Сердюк, III приз – шаровары, что и внести в послужные их списки.

Командир полка
Свиты Его Величества Генерал-майор Е.И. Бернов

Приказ № 283
1120 стрелковый полк
21 октября 1942 года, х. Ново-Песчаный
По строевой части

...
№ 4

Сего числа в 1120 сп создать заградительную роту в составе 100 человек. На командные должности роты назначаю - командир роты лейтенант Нагибин, замкомроты по политической части замполитрук Мезенцев, командир 1 взвода л-т Коробов, командир 2 взвода мл. л-т Гаврилов, командир 3 взвода мл. л-т Шейко.

...
№ 13

На 22.10.42 г. числить личного состава на котловом довольствии полка 2 235 человек. Из них комначсостава 184 чел. и младшего начальствующего и рядового состава 2051 человек. На фуражном довольствии числить конного состава 307 лошадей; из них верховых 44 лошади, артиллерийских 60 лошадей, обозных 203 лошади.

*Командир 1120 сп
полковник - /Такунов/
Начальник штаба 1120 сп
майор - /Виноградский/*

Мета статті – дослідження ролі і місця наказу по стройовій частині в адміністративному регулюванні повсякденної діяльності військової частини.

Виклад основного матеріалу. Основними нормативно-правовими актами, які регламентують питання стосовно видання наказу по стройовій частині командирами військових частин,

начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту” [8].

При цьому серед них лише Положенням про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України [7] прямо визначені питання, що мають регулюватися лише наказом по стройовій частині (табл. 1).

Т а б л и ц я 1

Пункт положення	Питання, які регулюються наказом по стройовій частині
п. 12	Присвоєння та позбавлення військового звання, пониження та поновлення у військовому званні, призначення на посади та звільнення з посад, звільнення з військової служби осіб, які проходять строкову військову службу
п. 34	Виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини
п. 145	Направлення військовослужбовців у відрядження
п. 207	Надання додаткової відпустки як заохочення для військовослужбовців строкової військової служби
п. 252	Призначення військовослужбовців, які переміщуються на інші посади за штатами воєнного часу, а також військовозобов'язаних, приписаних на посади до військових частин

начальниками військових навчальних закладів, установ внутрішніх військ МВС України, є: Закон України “Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України” [2]; Закон України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” [5]; Кодекс законів про працю України [6]; Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затверджене Указом Президента України від 10.12.2008 р. № 1153 [7]; постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 426 “Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань та осіб рядового,

Водночас доцільно навести ще деякі випадки, коли відповідно до нормативно-правових актів командир військової частини також зобов'язаний видавати накази, положення яких, на наш погляд, мають бути включені до наказу по стройовій частині:

вступ на посаду командира військової частини [2, ст. 61];

звільнення від виконання службових обов'язків офіцерів і військовослужбовців військової служби за контрактом і про вихід їх на службу після хвороби [2, ст. 257];

призначення чергового частини та його помічника, начальника варту, чергового парку,

чергового підрозділу, підрозділів, від яких виділяються добовий наряд й особовий склад для виконання нарядів на роботи [2, ст. 268];

укладання трудового договору з працівником [6, ст. 24];

звільнення з роботи працівника [6, ст. 47];

залучення працівників до роботи у вихідні дні [6, ст. 70];

надання відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку [9, ст. 20];

прикомандирування депутатів, які є військовослужбовцями, до державних органів, установ і організацій із залишенням на військовій службі [7, п. 151];

надання дозволу військовослужбовцям навчатися без відриву від військової служби у вищих навчальних закладах [7, п. 173];

надання щорічних основних відпусток військовослужбовцям [7, п. 188];

зарахування на забезпечення харчуванням за плату офіцерів та військовослужбовців за контрактом [8, п. 6 примітки до норми № 1];

зарахування на дієтичне харчування [8, п. 2 примітки до норми № 9].

Адже саме у подібних випадках постає питання про доцільність видання командиром військової частини окремих наказів у той час, коли ним щодня видається наказ по стройовій частині. На наш погляд, у військовій частині не потрібно використовувати типові форми № П-1 “Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу” [10, п. 1.1], № П-3 “Наказ (розпорядження) про надання відпустки” [10, п. 1.3], № П-4 “Наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту)” [10, п. 1.4], тому що ці питання можуть бути включені окремими пунктами до наказу по стройовій частині.

Для окреслення питань, які б мали регулюватися наказом по стройовій частині, доцільно навести вимоги Інструкції з діловодства у Збройних Силах України [11, п. 3.6.2 та 3.6.4], якою визначено, що наказ по стройовій частині може містити такі питання:

– зарахування до списків особового складу військової частини на забезпечення та виключення зі списку особового складу військової частини із забезпечення;

– зміни персональних облікових даних особового складу;

– перебування на лікуванні та повернення на службу з лікувального закладу;

– звільнення від виконання службових обов’язків (занять) за станом здоров’я і про вихід на службу після хвороби;

– призначення на посаду, прийняття на роботу, переведення на іншу роботу та звільнення працівників;

– присвоєння військового звання;

– вибуття у відрадження, відпустку, на навчання,

прибуття з відрадження, відпустки, навчання;

– застосування заохочень та покарань;

– склад добового наряду;

– інші питання, право вирішення яких надане командиром військової частини.

При цьому накази командира військової частини по стройовій частині про склад добового наряду повинні видаватися окремо і мати свою нумерацію з додатком індексу “НР”.

Аналогічні вимоги до складання наказу по стройовій частині є і в Збройних Силах Російської Федерації [12, п. 27 та 30].

На жаль, подібними документами питання стосовно видання командиром військової частини внутрішніх військ наказу по стройовій частині не врегульовано.

Водночас з урахуванням необхідності у подальшому забезпечити документальне підтвердження виконання обов’язків військової служби військовослужбовцями та щоденного визначення кількості осіб, які мають бути забезпечені під час варті та у разі призначення їх до складу добового наряду безкоштовним харчуванням, видання окремими наказами складу добового наряду, на наш погляд, не є оптимальним рішенням, оскільки зазначені накази не мають тривалого терміну зберігання (1-3 роки).

Проте з урахуванням особливостей виконання внутрішніми військами службово-бойових завдань доцільно у наказі по стройовій частині здійснювати призначення добового наряду, нарядів на роботи та особового складу і службових собак для надання послуг за укладеними договорами.

Окремо слід зупинитися на оголошенні змін до штату військової частини у наказі по стройовій частині.

Наведеними нормативними документами Збройних Сил України та Росії таку дію на пряму у наказі по стройовій частині не передбачено. Внесення її до переліку питань, які мають регулюватися наказом по стройовій частині, є логічним з таких міркувань:

– зазначена дія на пряму належить до обліку особового складу, що є прерогативою стройової частини;

– оголошення про зміни в штаті військової частини наказом по стройовій частині у певний строк (а не з моменту надходження цих змін до військової частини) дасть змогу реалізувати вимоги нормативних актів щодо вчасного попередження про наступне звільнення працівників [6, ст. 49²] та проведення певних кадрових дій стосовно військовослужбовців, посади яких звільнюються [7, п. 118].

Таким чином, на наш погляд, наказ по стройовій частині має здійснювати адміністративно-правове регулювання таких питань повсякденної діяльності військової частини.

1. Організація несення внутрішньої та вартової служби, виконання господарських договорів та нарядів на роботи (стосовно призначення особового складу).

2. Уведення в дію змін в організаційно-штатну структуру військової частини.

3. Проходження військової служби громадянами України:

– відрадження, відпустки, звільнення від виконання службових обов'язків, вступ на посаду всіх військовослужбовців, оголошення заохочень та накладання дисциплінарних стягнень (лише у випадках, коли для цього необхідно видавати наказ);

– присвоєння та позбавлення військового звання, пониження та поновлення у військовому званні, призначення на посади та звільнення з посад, звільнення з військової служби осіб, які проходять строкову службу;

– оголошення окремих пунктів наказів по особовому складу щодо встановлення, зміни або припинення правових відносин військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом і за призовом, та осіб офіцерського складу.

4. Регулювання трудових відносин працівників.

5. Вирішення окремих питань усебічного матеріального забезпечення військовослужбовців.

У наказі можуть бути відображені й інші питання, повноваження для вирішення яких надані командиріві військової частини.

Висновки

Особливості військової служби (виконання обов'язків з метою захисту Вітчизни з ризиком для життя, певні обмеження прав і свобод, регламентація службових відносин нормами спеціального права) зумовлюють необхідність щоденного видання наказу по стройовій частині, а важливість питань, які ним регулюються, – його постійне зберігання в архівах.

Наказ по стройовій частині є не тільки розпорядчим актом, але й фактично належить до первинних облікових документів.

Саме наказ по стройовій частині є підставою для нарахування військовослужбовцям грошового забезпечення, а працівникам – заробітної плати, внесення відповідних змін до облікових документів особового складу, а також для надсилання у військовий комісаріат повідомлення про смерть (загибель) військовослужбовця.

Потребує розроблення нормативний документ, який би врегулював порядок та правила видання командиром військової частини внутрішніх військ МВС України наказу по стройовій частині.

Список використаних джерел

1. Словник офіцера внутрішніх військ з воєнно-наукових питань / О. М. Шмаков. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2009. – 518 с.

2. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : закон України від 24 берез. 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22 - 23. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. <http://www.antiqoboz.ru/5pdf>.

4. Мищенко Ю. П. История одного заградотряда / Ю. П. Мищенко. – Режим доступу : <http://www.duel.ru/200525>.

5. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : закон України від 20 груд. 1991 р. № 2011-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 15. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

6. Кодекс законів про працю України (затв. Законом від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 1971. – Дод. до № 50. – Ст. 375. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

7. Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України : указ Президента України від 10 груд. 2008 р. № 1153/2008. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

8. Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань та осіб рядового, начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 29 берез. 2002 р. № 426. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

9. Про відпустки : закон України від 15 листоп. 1996 р. № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – Ст. 4. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці : наказ Державного комітету статистики України від 05.12.2008 р. № 489.

11. Про затвердження Інструкції з діловодства у Збройних Силах України : наказ Міністра оборони України від 11.11.1998 р. № 400.

12. Об утверждении Инструкции по делопроизводству в Вооруженных Силах Российской Федерации : приказ Министра обороны Российской Федерации от 23.05.1999 г. № 170.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2010 р.